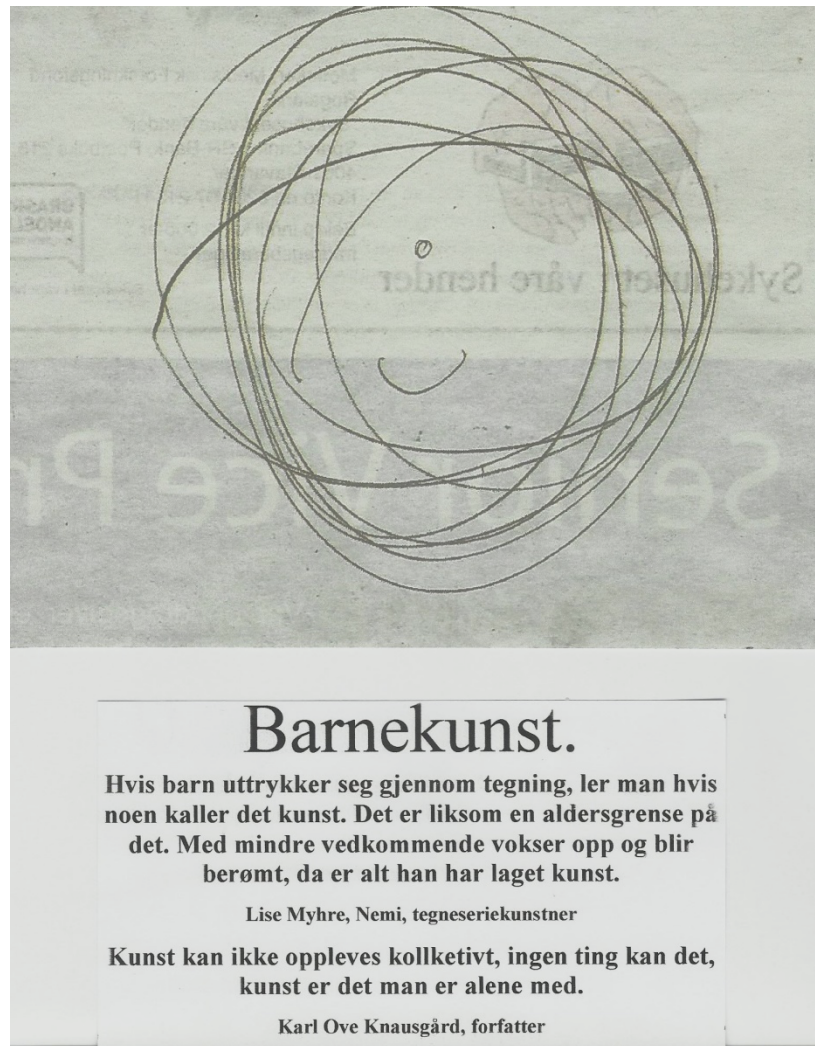

Barnekunst.

Hvis barn uttrykker seg gjennom tegning, ler man hvis noen kaller det kunst. Det er liksom en aldersgrense på det. Med mindre vedkommende vokser opp og blir berømt, da er alt han har laget kunst.

Lise Myhre, Nemi, tegneseriekunstner

Kunst kan ikke oppleves kollketivt, ingen ting kan det, kunst er det man er alene med.

Karl Ove Knausgård, forfatter

Barn er født kunstnere. Hvis noen kan skape kunst uten forutsetninger, uten utdanning, så er det barn.
Henning Hagerup, forfatter i boka Meningen med livet.

Kjell A. Jensen
Stavanger 2018

Kan barn skape kunst?

Det hender at voksne stusser når de hører om barnekunst. De spør: Kan barn skape kunst? Da svarer forfatteren Henning Hagerup i boka *Meningen med livet*: Barn er de fødte kunstnere. Hvis noen kan skape kunst uten forutsetninger, uten utdanning, så er det vel barn.

Det er vel sjelden at temaet barnekunst blir drøftet i daglige media. Dette kan kanskje komme av at kunsthagene er blitt svært nedprioritert i skolen i lang tid.

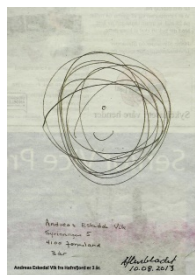
Riktig nok er det noen aviser som trykker barnetegninger om sommeren og til jul uten at spørsmålet om barnekunst blir tatt opp. Jeg har i flere år hatt glede av å studere barnetegninger gjengitt i *Stavanger Aftenblad* og funnet mange uttrykk som kvalifiserer for begrepet kunst.

På samme måte som folk har ulike måter å uttrykke seg på gjennom språk, bilder, bevegelser, musikk, sang, data, dans og drama, is, snø, tre og tekstil, planter, tre, plast osv. har barn sitt eget språk.

De uttrykker seg gjerne annerledes enn voksne gjør, og slik kunstnere finner uttrykk.

Det interessant å tenke på at barn har felles måter å uttrykke seg på over hele verden.

Barnekunst handler om skape noe ved hjelp av ulike materialer og hjelpemidler uten påvirkning av voksne.

Tegnet av gutt på 3 år. Svingrablet gir bildet liv.
Munnen og det ene øyet er sentralt plassert gir bildet innhold
Ekte spontan kunst

Barnekunst

Høsten 2009 var det en stor utstilling av barnetegninger og formingsarbeider i Stavanger Kunstforening. Utstillingen ble kalt "Skolenes første kunstfest," i en overskrift i *Stavanger Aftenblad*. Det ble opplyst at en skolepolitiker i Stavanger hadde fått ideen til utstillingen under et besøk i USA.

Jeg måtte da tenke på at det var en lignende utstilling i Stavanger Kunstforening i slutten av 1960 årene. Den gang var det formannen i

Stavanger Kunstforening, Arne Storstein, som sto i spissen for en utstilling av barnetegninger. Alle salene i Kunstforeningen var fylt av barnetegninger.

Han fikk med seg de dyktige tegnepedagogene i Stavanger på denne tiden, Anna Margrethe Olden, Bjarne Gloppen og Olav Espedal til å stå for en utstilling av barnetegninger i Stavanger.

Også den gang var Kunstforeningens store sal fylt av barnetegninger. Voksne og barn strømte til foreningen for å se på de mange fargerike arbeidene. Men det ble ikke flere slike utstillinger senere.

Så vidt vi forsto, var ikke styret i Kunstforeningen enig med Storstein om at utstilling av barnetegninger var en oppgave for foreningen.

Håndarbeid, sløyd og tegning.

Da jeg gikk på folkeskolen hadde vi et fag som het tegning.

Den gang skulle tegning være et ”nyttefag” på samme måte som sløyd og håndarbeid.

Det kunne være nyttig for barn å lære og lage små tegninger av dette og hint, enten det nå var dekorasjoner eller arbeidstegninger av forskjellig slag

Den gang tegnet vi etter modeller eller bilder med forskjellige motiver. Noen avanserte lærere lærte elevene også å tegne perspektiv og legge skygge på motivene.

Tegningene skulle ”ligna” på virkelige ting omkring oss.

Tegnet av ei jente på 7 år. Her en dame som koser seg med en drink i solstolen. Legg merke til størrelsen på drinken. Verdiperspektiv.

Da formingsfagene ble implementert i grunnskolen, ble det innført en ny målsetting.

Elevene skulle nå tegne etter sine egne forestillinger.

Målet på denne tiden var: ”Tegning på naturlig grunnlag.”

Barna tegnet hus, båter, biler, dyr og mennesker slik de opplever at disse ser ut.

Da jeg begynte som lærer het faget «tegning», senere fikk det navnet «forming» og omfattet både tre- og tekstil materialer og mye annet som kunne formes.

Nå heter det «Kunst og håndverk». Men faget har vært nedprioritert de senere årene. Målbare kunnskaper har stått i sentrum for arbeidet i skolen.

Når det skal innføres nye læreplaner fra 2019, vil det igjen bli rettet mer oppmerksomhet mot verdien av å utvikle elvenes kreative evner. Næringslivet vil i fremtiden ha bruk for folk som kan arbeide i yrker som enda ikke er oppstått.

Konsentrasjonsleiren Theresienstadt i Tsjekkia.

Da den kjente konsentrasjonsleiren Theresienstadt i Tsjekkia ble frigjort i 1945, ble det funnet omkring 4000 barnetegninger og malerier med motiver av hvordan barna opplevde forholdene i leiren sammen med de voksne. Barna tegnet bilder med motiv av noe det som de var mest opptatt av i leiren som: Matutdeling. Kokkene ble tegnet digre i forhold til andre voksne i leiren.

Verdiperspektiv kalles gjerne slikt.

Men barna tegnet ikke bare ting fra virkeligheten.

De tegnet også følelser og opplevelser.

Sorg og glede. Spøk og spenning – og vold.

I vår tid finner en at innvandrerbarn ofte tegner traumer (mentale påkjenninger) som de har opplevd tidligere.

I forbindelse med krigen i Syria leste vi i Aftenbladet at barna der tegner motiver hentet fra krigen.

-Jeg har tegnet to gutter som er skutt og døde, og et barn som gråter. Og så har jeg tegnet en tanks og syriske militærfly, fortalte en tiåring.

-Jeg vil gjerne fortelle om Syrias smerte. Jeg så gjennom vinduet at syriske barn ble skutt. Det er det jeg husker best.

Slike tegninger benytter ofte psykologer seg av når de skal behandle barn med traumer

Og en morsom liten ting:

En tante av mor min hadde en stor føflekk i ansiktet. Denne tegnet tantebarna alltid mye større enn ansiktstrekkene ellers.

Tegnet av gutt 8 år. En sann sinnatagg. Legg merke til det sinte ansiktet og de kantetde formene. God orden. Slik tegner ikke jenter.

«Kan me få teina kunst, lærar?»

Da jeg var lærer likte elevene å tegne ikke-figurlige ting.

De tegnet "non-figurativt" eller abstrakt, som vi sier.

Og så spurte de: "Kan me få tegna kunst? lærar."

De hadde oppdaget at mange kunstnere også uttrykker seg abstrakt eller non-figurativt.

Denne retningen har røtter hos Henri Rousseau fra omkring 1880-tallet.

På kunstspråket kalles dette ekspresjonisme.

Det få barn vet, er at det er en egen retning innen kunsten som kalles **naivisme**. Det vil si at voksne forsøker å tegne slik barn tegner.

Noen husker gjerne fra Fjernsynets barndom da Erik Bye samlet hele folket til lørdagsunderholdning. En gang hadde han besøk av den kjente, østerrikske kunstneren Friendsreich Hundertwasser.

Han oppmuntret kunstinteresserte i Norge til å opprette et eget barnekunstmuseum. Den gang ble det ingen ting av.

Det internasjonale barnekunstmuseet ble opprettet i Oslo, ved Frøen stasjon i 1980.

Museet tar vare på kunst laget av barn fra hele verden og er det første i sitt slag. Men bland ikke dette museet sammen med Barnemuseet i Stavanger. Dette museet er opptatt av barnekultur.

Barnekunstmuseet i Oslo ble grunnlagt av ekteparet Goldin.

Den ene var filmkunstner og den andre var lege.

Ekteparet Goldin hevder at

- Barn er et eget folk. (Som samene)
- Et folk eksisterer ikke uten sin egen kultur
- Barna hører fremtiden til og da må folket ha sitt eget språk, sin egen kultur, sin egen kunst og sin egen historie. (Barnemuseet)

Vi vet at helleristinger gjerne kalles for primitiv folkekunst.

På barnekunstmuseet får barn og voksne utfolde seg sammen.

- Det lages stadig nye utstillinger
- Barn får oppgaver som de skal tegne

Barn tegner forskjellig, men grunnformene er de samme over alt i verden.

Da dronning Sonja fylte 70 år.

Da dronning Sonja fylte 70 år, var det en stor utstilling av barnetegninger i Kulturhuset i Stavanger.

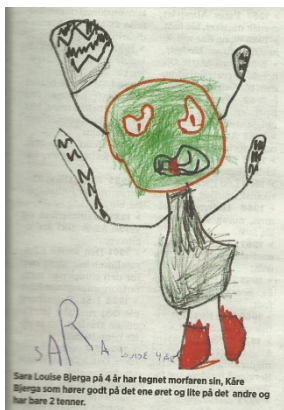
I bakhodet lå nok tanken, hos enkelte:

Kan barn tegne kunst eller er det bare tilfeldig rabbel de presterer? Utenfor Vardåsen kirke ved Borgen i Asker er det en **skulpturpark med barnekunstmotiver fra Bibelen**. Barna har tegnet på store granittblokker som veier nærmere to tonn hver.

Paulus menighet i Oslo har benyttet barnekunst til å gi barna et religiøst språk.

I Slottsparken i Oslo finner vi prinsesse Ingrid Alexandras skulpturpark som ble innviet i 2016. Dette er en park fylt med skulpturer med barnekunstmotiver.

På flyplassen på Gardermoen finner vi flere barnekunstarbeider levert av Barnekunstmuseet.

Sara Loise har tegnet morfaren som hører dårlig på det høyre øret. Det kan vi se på størrelsen av ørene. Verdisperspektiv

Kan barn lage kunst?

Voksne spør gjerne om barna kan skape kunst. Meningene om dette er gjerne sterke og delte. Men her i Norden er det mange som deler synet på barnekunst. Jeg foretrekker denne definisjonen:

-Barn er født kunstnere: Hvis noen kan skape kunst uten forutsetninger, uten utdannelse, så er det barn, uttaler Henning Hagerup, forfatter av boka Meningen med livet.

På slutten av 1800-tallet studerte den kjente **pedagogen**

Kerschensteiner 300.000 tyske barnetegninger og fant visse felles trekk på ulike alderstrinn.

Professor i pedagogikk, **Helga Eng**, studerte norske barnetegninger og utførte et banebrytende arbeid. Hun kom fram til samme resultat som Kerschensteiner.

De konkluderte:

- Barnet er en naturlig kunstner som trenger oppmuntring, men ikke opplæring og påvirkning av voksne.

Ikke: Slik skal du tegne en «hest».

- Barns kunst kommer fra dyptliggende, innvendige bilder, medfødte og individuelle.
- Kunst setter barn i stand til å uttrykke følelser om seg selv og sin egen verden.
- Barn har ikke behov for å tegne "sånn at det ligna."
- Barn ser verden på en annen måte enn voksne
- Barns kunst har gitt inspirasjon til moderne kunstnere, som modernistene.

Linea på 7 år har tegnet hest i sommersol. Alle elementene er tydelig ordnet. Vi ser alle fire benene er kommet etter hverandre. Her er alt flatt, ikke noe rom. Ingen elementer dekker hverandre. Slik tegnet man i oldtiden. Legg merke til den nydelige halen, de flotte hovene og den nydelige manen

Barn gjennomgår forskjellige utviklingstrinn når de tegner.

De forsøker å fremstille virkeligheten slik som de opplever den.

- **2-5 år kalles Rableperioden.** Da er det bevegelsene som teller. Vi legger merke til typer som svingrabbling, rundrabbling og forskjelligformet rabbel.
Barnet rabler og peker og sier at "det er mor, far osv."
Denne perioden tilsvarer den språklige bablingen.
- **5-10 år kalles Skjemastadiet .**
Barna tegner ikke det de ser, men den forestilling de har av det de ser.
Derfor "ligna" det ikke alltid. De setter f. eks bein rett på hodet.
"Hodefotingen" kalles dette gjerne. Eller de tegner fire bein etter hverandre. Først enkle ting, så flere ting sammen.
- **10-13 år. Nå begynner barnet å tegne ting som "ligna."**
Horisont, himmel, sol, dekking, romvirkning
Men nå setter selvkritikken inn: "Eg kan 'kje tegna."
Og de fleste slutter å tegne.
Men: Alle med normalt øye og håndkoordinasjon kan lære å tegne, hevder tegnepedagoger.

Guttene tegner gjerne bevegelser og tekniske ting. Biler, sport osv

Jentene tegner ting i ro: Blomster, trær stemninger ol. med sans for detaljer.

Små barn liker sterke farger rødt og blått

Få barn liker oransje.

Vi kan lese barns fargepreferanser på skolen ved å studere hvilke farger det går mest av i malerskrinet og i esken for fargestifter.

Iselin på 8 år har tegnet en vakker prinsesseponni. Ponnien har fått de samme feminine trekkene som eieren. Legg merke til øyevippene, den flotte fletten og den nydelige hesetehalen. Her er romvirkning i det beina på hesten dekker hverandre.

Karl Olav Knausgård forteller i sin bok Min kamp 1 om datteren på 4 år som gikk på tegnekurs. Hun tegnet et hus omgitt av en plen med blått gras. Læreren ba henne da tegne en ny tegning med grønt gras. Da ble datteren så sint at hun grapset tegningen og sluttet på kurset. Mange av de trekkene vi finner i barnetegning finner vi også i kunstreninger som **impresjonisme** (inntrykk) og **ekspresjonisme** (uttrykk).

På lærerskolen malte jeg en gang et bilde med en rød hest.

Alle, i klassen, som så tegningen og bemerket:

”Ein rød hest. Har du någen gong sett ein rød hest?”

Jeg fikk jo akkurat de bemerkningene jeg var ute etter.

Læreren sa ingen ting.

Aftenbladet har to forhold til barnekunst:

Den årlige tegnekonkurransen til jul med utdeling av premier og de ukentlige sidene med barnetegninger med sommerminner.

I julekonkurransen legges det vekt på finne fram til personlige uttrykk. Gode ideer prioriteres og premieres.

Det er en jury av voksne som leter etter tegninger som skiller seg ut.

Det er lov å gi barn oppgaver, men vi skal ikke vise dem hvordan de skal utføre oppgaven. Her kommer forestillingene inn.

Om barna er flinke til å tegne er ikke noe som kan bedømmes og måles.

Tegning og forming i forskjellige materialer er fabelaktige kommunikasjonsmidler og uttrykksmidler.

De er språk som styrker skapergleden.

Barn synes der kjekt å tegne og male. Ofte tegner flere sammen og påvirker hverandre. Det er positivt.

Uten **de gamle helleristningene og hulemaleriene** ville vi ikke ha visst noe om oldtida da folk ikke hadde språk.

Barnetegninger kan gjerne stilles ut, men de skal ikke vurderes etter kriterier satt av voksne og premieres etter bestemte mål, mener mange.

-Tegnekonkurranser er en forfeilet tradisjon.

Barns flinkhet til å tegne er ikke noe som kan bedømmes og måles som høydehoppkonkurranser. Tegning er ikke et konkurransefenomen på samme måte som å skrive. Aftenbladets tegnekonkurranse representerer alt jeg mener er feil og ødeleggende for tegning, skriver Knut Nesse, billedkunstner og pedagog, i en artikkel i Aftenbladet 30.11.2017

Johanna på 9 år har tegnet en revemor som leker med ungene sine. Legg merke til det stolte uttrykket i øynene til mora. Revekroppen og halen danner en nydelig komposisjon med ungene i sentrum.

All vurdering av kunst er subjektiv.

Hva er kunst? Spør Solfrid Helene Steinskog i et innlegg i Aftenbladet med tittelen: Åndssnobber innen kunsten.

Hun spør: Hvem er de rette til å svare på spørsmålet hva er kunst.

Er det kunstkritikerne?

Er det skolerte kunstnere?

Er det de med naturlig, begavet talent?

Er det de som ikke ønsker å la seg påvirke gjennom ulike kunstskoler, de selvlærte?

Det er nemlig ikke alt som kan læres på skoler.

Du blir f.eks ikke musikalsk om du studerer musikk

Du blir ikke forfatter om du studerer litteratur

Du blir ikke en dyktig bildekunstner om du skaffer deg høy utdannelse.

Evnen til å formidle kunst går gjennom hjertet og sjelen, påstår Solfrid Steinskog.

Kunst handler om smak, om moter, om hva andre mener og hvor kunsten skal plasseres.

Mote definerer noen som ”kollektiv usikkerhet.”

Så kommer markedet inn og byr på kunsten.

Hva synes folk. Hva vil de by.

”Eg måtte bare ha det bildet.”

”Kunstneren ska’ ha fått go’e kritikkar.”

”Eg likte ikkje bildet te å begynna med, men jo merr eg ser på det, jo mer blir eg glad i det.”

Hva folk synes er med å bestemme hva som er kunst.

Norsk Kulturråd har bevilget for en tid siden 6 mill. kroner til prosjektet Kunstløftet til barn og unge.

Kulturskolene vil heve barnekunstens status.

Lang tid før anerkjennelse

Vi bør minne hverandre om at det gikk lang tid før Lars Hertervik ble anerkjent, trolig fordi hans arme, ytre personlighet stengte for kunsten.

Kunstneren Tatjana L.K.Guldbrandsen i Flekkefjord kledte seg i kjoler, pyntet seg med ringer og stas og sminket seg. Folk trodde ikke på ham som kunstner. Etter sin død hyllet kommunen ham med eget museum. Noen mente at han ga så sterkt inntrykk av seg selv at han skygget for kunsten sin mens han levde.

Ajax forteller:

«Frøken Sørensen likte ikkje kunsten te Gauguin då hu va på kunstutstilling sist. Den ligna på tråklesting, syntes hun. Far te an Marton forklarte at Gauguin ikkje fysst og fremst va ei sydama, men ein anerkjente kunstnar.

Frøken Sørensen syntes at någen av bildene bar preg av dårlige snorping og at mange av tøybedane forkjente bere samensying.

Det va kje far te an Marton enige i.

Han der Gauguin gjorde frøken Sørensen heilt opprørte.

-Det liksom velte seg i meg av fargar og former, sa u.

Det e meste så å spisa komler i saftsuppa.

Og det minne meg om tran.

Den fyssta skeiå e i alle fall vonne te å svella.

-Kunst ska kje forstås, den ska følås. Det e bare å åpna sjelå og sleppa inntrykkå inn. De stue seg av seg sjøl, forklarer far te an Marton som har greie på kunst.

Korleis måler vi kvalitet i kunst?

Kvalitet er ikkje lett å måla. Men me veit når noko held høg kvalitet eller ikkje, svara Per Boye Hansen, sjef for Den norske Opera og Ballett

Kort sagt:

Det skal kreative evner til for å mestre fremtiden.

Fremtiden vil trenge omstillingsdyktige og nyskapende mennesker.

Barnekunst gir rom for barnas egen skaperglede.

Barn bruker sine kunnskaper og ferdigheter når de tegner og former i forskjellige materialer

Barn har over hundre forskjellige «språk» som de uttrykker seg på.

De estetiske fagene er viktige ytringsformer i et demokrati fordi elevene lærer frihet til å uttrykke seg uten påvirkning av andre om hva som er rett eller galt.

Kreativitet er et viktig nøkkelord når nå nye lærerplaner skal utarbeidet for hele skoleverket, fra barnehage til videregående trinn.

Utsnitt av Gosen skoles bidrag i Skolenes Kunstfest i Kunstforeningen i 2009.

Dette er et stort veggmaleri malt av en gruppe elever på Gosen skole. Det er et bidrag til skolenes kunstfest i Kunstforeningen i 2009